

որում աւանդեցաքն յատակ վարդապետութեան. — կարգիս յառաժն:

Էջ 12. Խոտագիս ասպարէզ ուղղէ՛ ի ստուղին ասպարէզ:

Էջ 23. քառաքր ուղղէ՛ քաղաքը:

Էջ 24. Եփրատ որ է Ստածանի ուղղէ՛ Սրածանի:

Էջ 28. Յաղագս Արամայ պատերազմին սարտիք նահատակութեան. նոյնը նաև էջ 113 ցանկին մէջ. ուղղէ՛ մարտիք:

Էջ 33. Գարեն Վլմասպետն ուղղէ՛ Վլմասպետն:

Էջ 44. Կղերպտորի ուղղէ՛ Կղերպտորի:

Էջ 46. զԾամազարտ ուղղէ՛ զԾամազարտ:

Էջ 55. Տիտոս նորտի նորտի (°, կարգա՛ Տիտոս նորին որդի:

Էջ 81. առիւծուցն և արգունցն կարգա՛ արշտացն:

Էջ 81. վրասպան ուղղէ՛ վրասպան:

Էջ 82. մորակի կուշտ ուղղէ՛ մորակի կուշտ:

Էջ 89. ձագարի նստոյ տեղունն ուղղէ՛ ձագար ի նստոյ տեղունն: Բ. էջ 38. այլազգ իմն ուսոյց սար խորհրդով ուղղէ՛ օտար:

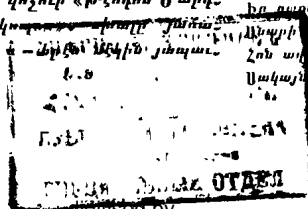
Էջ 40. իրրեւ զգետ ինչ ի բազում ուրիւց ուղղէ՛ ուրիւց:

Էջ 61. Աստուածան նրամանա. հրատարակիչը կ'ուղղէ Աստածոյ. բայց պէտք է կարգալ աստուածային. սխալը յառաջացած է երկաթագիր ի և ի տառերուն նմանութենէն:

Էջ 64. Վեհնունեաց կարգա՛ Մեհնունեաց (ինչպէս ունի էջ 57):

Էջ 64. Բմնունեաց կարգալ Բզմնունեաց (ինչպէս ունի էջ 57):

Էջ 64. Թէոդորոս եփական զնզին եւ պիսկոպոս. հրատարակիչը նօտագրով կը թողու եփական բառը և չի համարձակիր ուղղել. կարգա՛ սեփական. հմմտ. էջ 57, ուր նոյն անձը կը կոչուի «Թէոդոս Մարդպետական եպիսկոպոս»:

Էջ 76. Բայց որ եպիսկոպոսն եղեւ վրացի և նստումն գիտէ և երկորումը դպրութեամբը պաշտօն կատարէ. — Հրատարակիչը նստումն բառը նօտագրով դրած է. այսինքն թէ անիմանալի բառ մը կը համարէ. Պարզապէս պէտք է ուղղել հոսումն. եպիսկոպոսը գիտէր վրացերէն և յունարէն և այս երկու լեզուներով (երկորումը դպրութեամբը) պատարագ կ'ընէր:

Էջ 94. Քանզի մեր և այդ աշխարհի ազատիրոյ թեպէտ արիւն և հարազատութիւն ի միջի կայր. — ուղղէ՛ ազատորոյ:

Էջ 126. Յումնուն պէսպէս և յօտաւաճայնս դանդաղ. — Թէև կայ դանդաղի «տնտնալ» բայ մը, բայց հոս խօսքը կամաց շարժիլու վրայ չէ, այլ գէշ շարժիլու, ուստի պէտք է ուղղել դանդաղ:

Էջ 135. Ի նոցունց դժոխաժառանգեցունցանոց փախմանցն. կարգա՛ փախմանցն. այս բառը առ հասարակ կը գործածուի «հերձուածողական բան» իմաստով:

Հ. ԱՍՈՒԵՆՆ

Գ Ր Ա Կ Ա Ն

Վ.ԻՐԳԻՆ.ԻՈՍ

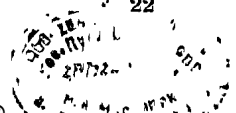
Մ Շ Ա Կ Ա Կ Ա Ն Ք

ՈՐՓԷՈՍԻ ԴԺՈՒՔ ԷՔՔԸ

◁ ○ ▷

Աստուածութեան մը ցասման վրէժն է որ քեզ կը հալածէ. ոճիր մը մեծ կը քաւես, կու գայ քեզ հէջ Որփէոսէն այս պատիժն, եւ չէ անշուշտ ըստ ոճիրիդ արժանի. եւ եթէ տար ճակատագիրն իրեն թոյլ, Ան աւելի պիտի քեզի դէմ մուէր, Որ անոր կինն առեւանգել ուզեցիր. Ձի մահկամարդ կինն էր քննէ կը փախէր Գետին քովէն տագնապափոյթ քայլերով, եւ քաղերուն առջեւ չտեսաւ խոտին մէջ մարդին որ պիտի զինքն ըսպաններ, Հոն աղունքին վըրայ մըտած դարանի, Սակայն յաւերձ հարսնեղու պարն համատի

22

իր ճիշերով լեցուց լեռներն երկնաբերձ.
 Լացին սարերը Ռոդոփեանի և բարձունք
 Պանգեական, Ռոսեան երկիրն արիսեան,
 Ուրթիա 'կտիական, Դեմք և Հեբրուս:
 Ինք առնելով վին գողաւոր՝ ըսփոփանք
 Բազմատըխուր սիրոյ, քեզ՝ քաղցր ամուսին,
 Բեկ ամայի ափին վըրայ, քեզ օրուան,
 Կ'երգէր ծագին, կ'երգէր օրուան քեզ մուտքին:
 Յանդըգնեցաւ նոյն իսկ մըտնել Տէնարեան
 կիրճերէն ներս, անդընդախոր մահուան դուռն,
 Եւ կըարելով անտառը մուծ՝ ահաւոր,
 Սանդարամեաք իջաւ, զընաց զըտնելու
 Սոսկալի պէտն և այն սքրտերն անողոք
 Որ բնաւ մարդոց ազիրսներէն չեն կակղիր:

Բայց յուզուած իր երգէն ստուերները նըրբին
 Եւ լուսատենչ ուրուականները գունդ գունդ
 Եւ վազէին դժոխքին խոր կայքերէն,
 Թընչուններու զերդ ճրամներն անհամար
 Որ կը սաքորին անտառներու մէջ՝ գիշերն
 Եւ կամ տարափն էր կը փըրթի լեռներէն.
 Մարդէր, կիներ, կենազրաւ վեհ դիցազներ,
 Զըկարգուած աղջնականեր ու տղաք,
 Եւ աշքերուն դիմաց իրենց հօրն ու մօր
 Խարոյկ հանուած պարմանիներ նորսալթիթ.
 Զորս կը պատէ շուրջանակի հանելի
 Կոկիտոսի սեւ տիղմն ու խարճ գըճուծ.
 Եւ ժանտաժուտ լինն իր դանդաղ շուրջով
 Անոց շորս դին կը պաշարէ, եւ ըստիքս
 Ինքնապատիկ յորձանքներով կ'ընդզօգէ:

Սարսափեցաւ տարտարոսն իսկ խորանդունդ
 Իր վիհերով, եւ կապուտակ օձերով
 Գիտախըճի կատաղիներն. եւ կերբեր
 Բերանաբաց սանձեց երեք որկորներն,
 Եւ կանգ առաւ հովը՝ շարժիչն անիւին
 Խրսիտեան շըրջանակին: Եւ ահա
 Պըրծած ամէն վըտանգէ՝ ետ կը դառնար
 Դեպ արփենի օդն եւ իրեն շընորհուած
 Եւրիդիկէն կը հետեւէր քայլերուն.
 (Պըսեփոնէն այս օրէնքն ինք էր դըրած).
 Երբ խօլթիին մ'յանալեւծ տրից անխուհեմ
 Սիրականին, ո՛հ, ներելի արդարեւ
 Դժոխքն եթէ ներել գիտնար: Լանգ առաւ
 Եւ հոն լոյսին մօտիկ՝ օրէնքը մոռցած
 Եւ կարօտէն յաղթահարուած՝ նայեցաւ
 Իր ամուսնոյն. նոյն վայրկենին կորաւ գնաց
 Պտուղն իր բոլոր աշխատութեան. խըզուեցաւ
 Դաշինքն անգութ բռնաւորին, եւ երիցս
 Հընչեց բոմբիւն մը դժոխքի լինին մէջ:

Ո՞վ կորսընցուց թէ՛ քեզ, Որփես, եւ թէ՛ գիտ
 Զւառականս, ըսաւ, աս ի՞նչ մեծ միւլուցք:

Հակառակորդն անգութ ահա զիս նորէն
 Ետ կը կանչէ, եւ քունն ահա կը խըփէ
 Իմ ծանրացած աշուիս. արդ դուն մնաս բարով,
 Կը տարուիմ՝ թանձր գիշերօթ պարուտուած,
 Տըկար ձեռուիս կարկառելով դէպ ի քեզ,
 Ահա՛, չուիս Եւրիդիկէն դուն այլ եւս:

Ըսաւ, եւ իսկ եւ իսկ կորաւ տարագէժմ
 Իր աչքերէն, նըրբին օդին մէջ ցընդոգ
 Ծուխին նըման, եւ ալ զանի չըտեսաւ,
 Որ գուր ստուերները կը զըրկէր, ուզելով
 Ըսել շատ բան. եւ դժոխքի նաւալարն
 Ալ չըտըւան թոյլ որ անցնէր վըրըստին
 Առջին փըռուած ճախճախուտէն. ի՞նչ պէտք էր
 Ընել, եւ ո՛ր դիմել՝ կըրկին կապուած
 Ամուսինէն. ի՞նչ արցունքով ողորձել
 Սանդարամեաքն, ի՞նչ խօսքերով՝ աստուածներն:
 Եւրիդիկէն ցըրտասարսուռ արդէն իսկ
 Ստիգեան ուղիին մէջ կը լողար նաւակով:
 Կ'ըսեն թէ եօթն ամիս ի գլուխ լացեր է
 Ան բարձրաբերձ քարաժայռի մը ներքեւ՝
 Ամայ անշնչ ըլտրիմիսի ափին մօտ,
 Եւ պատմելով այս աղէտները բոլոր
 Քարայքներու տակ ցըրտին՝ իր երգերով
 Քալեցուցեր է կաղնին, վազրը՝ թովեր:
 Սոխակն ինչպէս կաղամախի շուքին տակ
 Կ'ողջայ տըխուր կորուստը իր ձագերուն,
 Զոր վայրենի արօրադիրը վեցուց
 Տարաւ բոյնէն՝ դեռ անփետուր ու մերկիկ,
 Իսկ ան կու լայ գիշերն ի բուն, եւ նըստած
 Ոստի մը վըրայ կը կըրկնէ երգն ողբական,
 Եւ շուրջն ողորմ մըրմունջներով կը լեցնէ:
 Այլ եւս ոչ մի սէր, ոչ մի հարսանիք
 Հաճեցին սիրտն Որփեսոսի. մինաւոր
 Հիւսիսային սառոյցներուն, ձիւնեզէն
 Տանալիսի, եւ դաշտերուն մէջ որ միշտ
 Ռիպեան ցուրտով եղեմնապատ են բոլոր՝
 Կը թափառէր, արտասուելով հափափուած
 Եւրիդիկէն, եւ դժոխքի ձօնն անօգուտ:
 Կիկոնուհիք անարգուած այս յարգանքէն
 Սպաղարմետին ցայապալատն իընշոյթին
 Եւ դից տօնին՝ գիշատեցին պատանեակն
 Ու նետեցին լայն դաշտերու մէջ ցիր ցան:
 Այն ատենն իսկ՝ երբոր Հեբրոսն իագրեան
 Իր ուղիներուն մէջ թաւալզոր կը վարէր
 Կառապի կուճ պարանոցէն փըրցըլած,
 Իր ձայնն ու ցուրտ լեզուն՝ հողին փըշելուն՝
 Եւրիդիկէն կը կանչէր, ո՛հ, չուառական
 Եւրիդիկէն, և գանգիւնները գետին
 Եւրիդիկէն կը կըրկնէին միաշունչ:

Պրտոտոս այս ըսելով՝ մէկ ոստումով

ինքզինքը խոր ծովուն անդունդը նետեց,
 Փըրփրիցաւ ջուրն ու պտուտկեցաւ յորձնեռանդ։

Բայց Նիւրիեն չըթողլըքեց իր որդին,
 Եւ երկշոտին այս խըրախոյսը տըւաւ։
 Որդեակ, վանէ՛ ալ մըտքէդ հոգ ու թախիծ,
 Հիւանդութեան ամբողջ պատճառն այդ անաւ։
 Ատկէ բոլոր հարսներն յաւիժ որոնց հետ
 Եւրիդիկէն պար կը բըռնէր սըրբանուէր
 Անտառներում, մեղուներուդ զըրկեցին
 Եղկելի մահ։ որ զի զանոնք ողորքես
 Մի խնայեր ո՛չ ձօն, ոչ նըւէր, ոչ աղերս,
 Պաշտէ ներող յաւերժհարսնեյն, և անոնք
 Պիտի լըսեն աղաչանքիդ, եւ դադրին
 Իրենց սաստիկ բարկութենէն ու քէնէն։
 Բայց նախ ըսեմ թ' ինչպէս պիտի աղօթես։
 Անգամայաղթ՝ գեղեցիկ չորս հատ ընտրէ
 Ձուարկներէդ որ կ'արածին Լիկէոս
 Լեռան կանանչ զագաթներուն արդ վըրայ,
 Եւ զուգաթիւ անմուգ վիզով երինջներ։
 Կանգնելով չորս սեզան յաւերժ հարսներուն
 Մեհեաններուն քով բարձրաբերձ, հոսեցուր
 Նըւիրական արիւնն անոնց կողորդէն
 Եւ մարմիններն անոնց նետէ թաւ անտառն։
 Իններորդ այգն հագիւ ցուցնէ իր ծագումն,
 Որփէոսի ձօնէ խաշխաշ մահաբուն
 Ջերդ մեռելոյթ, մորթէ երինջ մ' ողորւած
 Եւրիդիկեայ եւ սեւ մաքր մ', եւ ապա
 Գընա եւ տուր այցելութիւն անտառին։
 Կը կատարէ մօրը պատուէրն անդանդադ

Արիստոս։ դէպ ի մեհեանը կ'երթայ
 Եւ կը կանգնէ նըւիրական բագիններն։
 Հոն կը տանի բարեւտեխլ հաստանդամ
 Զորս զըւարակ եւ տըրմուղ նոյնքան երինջ։
 Հագիւ ցուցուց իններորդ այգն իր ծագումն,
 Որփէոսի մեռելոյթներ ձօնելով
 Կ'երթայ տալու այցելութիւն անտառին։
 Եւ հոն յանկարծ, ո՛վ սքանչելիք անպատում,
 Կը նըյմարեն որ մեղուներ կը բըզզան
 Արջառներուն ընդերքներուն մէջ նեխած,
 Եւ տըրորուած կողբէն դուրս կը խուժեն
 Եւ կը կազմեն ամբաւ ամպեր ուն ի վեր
 Եւ հուսկ կ'երթան ծառի մը ծայրը զընդիլ,
 Ճօճան ճիւղէն ողկուզօրէն կախուելով։
 Կ'երգէի այսպէս արտը, հօտն ու ծառերն
 Երբ մեծ Կեսարն Եփրատի մօտ մարտերու
 Կը կայծակէր փայլատակներ, եւ յաղթող՝
 Կու տար օրէնք եւ իրաւունք իր ցուպին
 Խանդաղակաթ ժողովըրդոց, բանալով
 Իրեն ուղի դէպ Ուլիպոս զիւցային։
 Վերգրելս զիս Պարթենոպէն անուշակ
 Կը զըրգէր այն ժամանակ, զիս՝ որ ծաղկած
 Անիառասէր պարապութեան կըրթանքով՝
 Ըզբօսինցայ գեղգեղներով հովուական,
 Եւ իմ յանդուգըն մանկութեամբս երգեցի
 Քեզ, Տիտիւրէ, յարկին տակ լայն փիճիին։

Թրգմ. Հ. Ա. ՂԱԶԻՅԵԱՆ

Վ. Ե. Զ

Ծ Ա Յ Ո Ւ Ծ Ա Ղ Ե Կ

Ինչո՞ւ հեռի կը խուսես լերկ, ապառաժ
 Հըսկայ ժայռին տեսքէն, ու չես նըկատեր
 Անոր ահեղ պատառուածքի մէկ կողին՝
 Ափ մը հողիկ, որուն ծոցէն անառատ
 Վեր կ'ընձիւղէ ինչպէս անգին մարգարիտ
 Ծաղիկ մ'անոյշ, որ դիւր կու տայ քու հոգւոյդ։
 Տես, թէ ինչպէս դաժանութեան մէջ անգամ
 Բնութեան պատկերն համբուրելի է յաւէտ։
 Չընա՞ղ ծաղիկ, որ անդունդի եզերքին
 Կ'աճիս շանթին քով, ամհհի հովին գիրկ,